

AAN DE HAAL MET HET VERHAAL

Hoe schrijf je een kort verhaal voor in de klas?

Wij, als enthousiaste geschiedenisdocenten, gebruiken graag boeiende verhalen in ons onderwijs.

We vertellen onze leerlingen over avonturen uit vervlogen tijden, lezen voor uit een boek of laten ons voorlezen.

In deze tijd van *targets*, *21st century skills* en *flipping the classroom* lijkt het verhaal ondergesneeuwd te raken.

In dit artikel zetten we uiteen hoe je zelf een verhaal kunt schrijven voor in de klas.

Richard Zuiderveld en **Aant-Jelle Soepboer** schreven *Vet Oud!*, een boek met historische verhalen voor leerlingen in het middelbaar schoolonderwijs. Ze werken momenteel aan het derde deel van *Vet Oud!*

Iedereen houdt van verhalen. We vertellen sterke verhalen op verjaardagen, bespreken vakantieavonturen in de kroeg en we worden van jongs af aan voorgelezen uit sprookjesboeken. Het vertellen van en luisteren naar verhalen zit misschien wel in onze aard. Al sinds de prehistorie zaten mensen gezamenlijk om een kampvuur om hun eigen belevingen te delen, of om de kennis van voorouders door te geven aan een nieuwe generatie. Een verhaal in de klas vertellen draagt bij aan de motivatie voor het leren, het kan een tijdvak levendig maken en het toont de menselijke kant van de geschiedenis. Het kan leerlingen stimuleren tot lezen, het draagt bij aan het besef van goed en kwaad en het herkennen van emoties. Spannende verhalen vertellen is het handelsmerk van de geschiedenisdocent, iets wat elke docent

zou moeten kunnen. Wij geloven dat het schrijven en vertellen van verhalen een vaardigheid is die aangeleerd kan worden. Maar hoe bereid je een goed verhaal voor? Met welke dingen moet een docent rekening houden en hoe kan hij zich hierin ontwikkelen? Hoe kun je het verhaal als lesmiddel inzetten? Aan de hand van deze vragen hebben wij een verzameling tips en adviezen opgesteld.

Wij leggen in tien stappen uit hoe je als docent een verhaal kunt vormgeven. Als voorbeeld voor dit stappenplan gebruiken wij een afbeelding uit ons boek *Vet Oud! Europa*. Het gaat hierbij over de tijd van Grieken en Romeinen, met als onderwerp de strijd in Germanië.

WEET WAAROVER JE VERTELT

Stap 1: Je begint ieder verhaal met een onderzoek. Als docent is het belangrijk dat je weet waar je over vertelt en dat je het verhaal grotendeels baseert op feiten. Om te beginnen kies je natuurlijk eerst een tijd of onderwerp waarover je het verhaal wilt schrijven. Hierover ga je je dan inlezen en informatie verzamelen. Maak het jezelf echter niet te moeilijk en blijf dicht bij de belevingswereld van de doelgroep.

OVERZICHT BEGRIPPEN

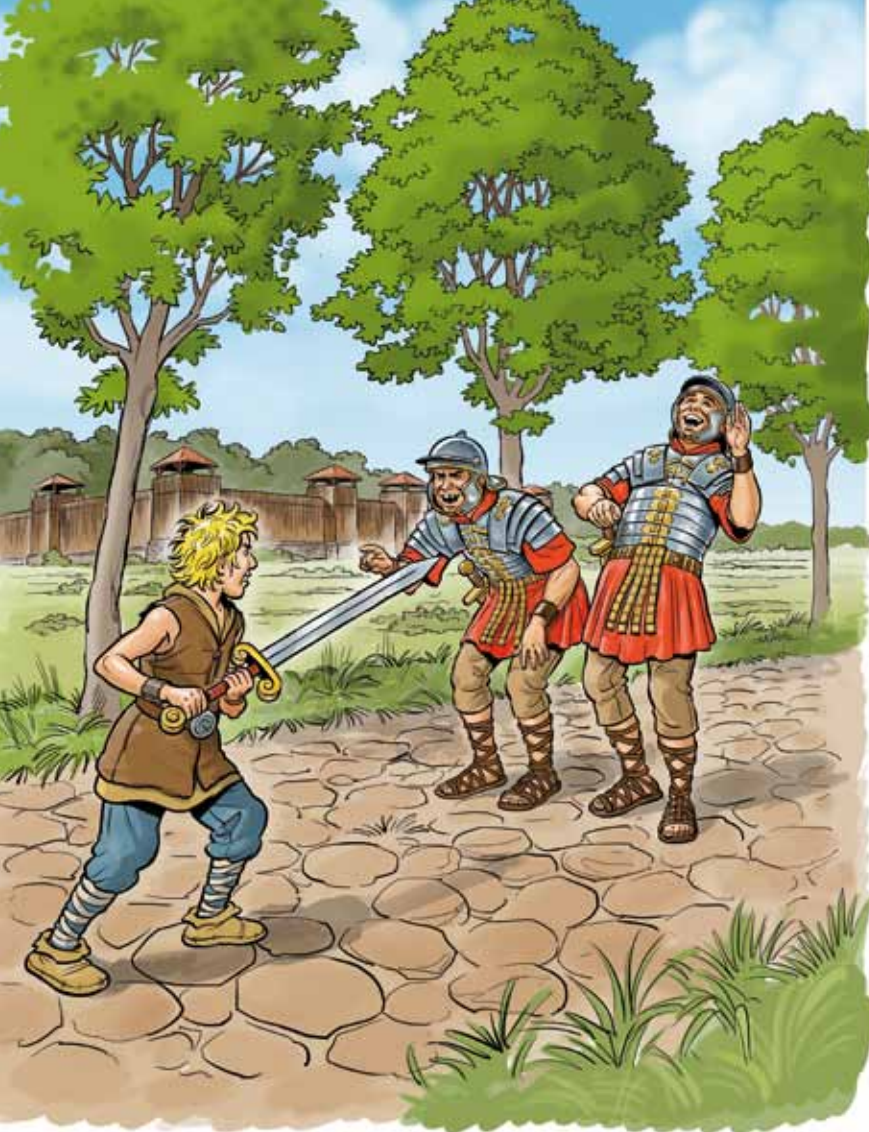
Stap 2: Heb je voldoende kennis verzameld, maak dan een overzicht van de begrippen

of gebeurtenissen die je in het verhaal wilt verwerken. Denk bij deze stap goed na over het doel van het verhaal: wat moet de leerling ervan leren? Bijvoorbeeld: *‘De leerling kan in eigen woorden uitleggen hoe de slag bij het Teutoburgerwoud verliep.’* Door een of meerdere doelen te stellen kan het verhaal gemakkelijker geïntegreerd worden in de les, maar het is natuurlijk niet verplicht. Let op dat de doelen niet het verhaal gaan beheersen. Dus niet: *‘Ten tijde van de slag bij het Teutoburgerwoud was Augustus keizer van Rome. Augustus werd keizer in... et cetera.* Weef het verhaal liever voorzichtig om de onderwerpen heen. De feiten en doelen bespreek je in een inleiding of achteraf, maar niet tijdens het verhaal.

AANDIKKEN

Stap 3: Dit is het moment om de exacte plaats en tijd te bepalen waarin het verhaal zich afspeelt. Let erop dat je zo weinig mogelijk locaties en tijden in je verhaal verwerkt. Laat je karakter dus niet steeds reizen van plek naar plek en ook zeker niet in tijd. In een kort verhaal zorgt dit voor verwarring en daardoor verliest het verhaal aan kracht. Kies het liefst één situatie en dik dit aan. Kun je niet anders? Zorg dan voor een soepele overgang tussen tijd of plaats. In onze voorbereiding schrijven wij: *‘Dit verhaal speelt zich af in de minuten voor*

en tijdens de slag bij het Teutoburgerwoud, in het jaar 9 na Christus. De hoofdpersoon bevindt zich onder de Germaanse krijgers die verscholen zitten tussen de bomen.'

WIE IS JE PERSONAGE?

Stap 4: Maak kennis met je personage. Is het een jongen of een meisje? Wat is zijn leeftijd of haar levensverhaal? Heeft hij bepaalde lichamelijke kenmerken? Wordt zij geplaagd door onzekerheden, angsten of een handicap? Houd goed in de gaten wie je doelgroep is. Geef je les aan kinderen van twaalf jaar? Maak je personage dan niet jonger, maar juist een paar jaartjes ouder. Pubers kijken op tegen oudere kinderen, maar identificeren zich juist weer niet met volwassenen. De hoofdpersoon hoeft niet altijd een held te zijn. Hij of zij mag fouten maken of slechte dingen doen. Dat houdt het verhaal interessant en neemt een stukje voorspelbaarheid weg.

Dit is wat wij van ons personage denken: 'Agge is een jongen van vijftien jaar. Hij heeft rossig ongekamd haar en is stevig gebouwd. Het koppige karakter en de zucht naar avontuur heeft hij van zijn vader. Contact met andere mensen verloopt stroef, want hij wordt als onbetrouwbaar gezien... et cetera.'

LIEFDE, GEWELD EN ARMOEDE

Stap 5: Begin nu met het opschrijven van enkele steekwoorden voor je verhaallijn. Beschrijf hierin kort wat je personage gaat meemaken. Welke problemen komen op zijn pad en hoe gaat hij daarmee om? Verwerk er bij voorkeur problemen in die de doelgroep aanspreken, zoals liefde, geweld of armoede. Bouw het verhaal zo op dat kinderen geleidelijk meedenken en naar oplossingen zoeken. Wat gebeurt er met de hoofdpersoon? Zal het probleem opgelost worden? Maak

het je karakter ondertussen zo moeilijk mogelijk en zorg voor een storm op zee, een ziekte aan boord, liefdesverdriet, pesterijen, of een heftige brand in een afgesloten huis. Enkele van onze ideeën: 'Agge krijgt de opdracht om de Romeinen te bespieden. Misschien wordt hij bijna ontdekt of komt hij oog in oog met een Romeinse soldaat? Wat doet hij als de strijd uitbarst? Zal hij de andere Germanen verraden, wordt hij omsingeld, verwond, in de steek gelaten?'

DE ANDERE PERSONAGES

Stap 6: Als de rol van je hoofdpersoon helder is, kun je na gaan denken over andere karakters die voorkomen in het verhaal. Beschrijf ze net zoals je hoofdpersoon en noem ook de onderlinge verbanden. Hun karaktereigenschappen kun je verwerken in dialogen. Wie komen er in ons voorbeeld voor? 'Waar Agge onbetrouwbaar gevonden wordt, is zijn ►

HOE GEBRUIK JE EEN VERHAAL IN DE KLAS?

Je kunt je verhaal inzetten als introductie op een nieuw hoofdstuk. Dan gebruik je het om een gesprek op gang te brengen, met vragen over de tijd, de plaats en de personages. Het verhaal kan ook als 'kapstok' dienen: je kunt er begrippen en gebeurtenissen aan ophangen waar je in een andere les op terug kunt grijpen. Er zijn vele werkvormen denkbaar waarbij de leerlingen zelf ook aan de slag kunnen met het verhaal. Zo kun je vragen maken die ze na het voorlezen van het verhaal moeten beantwoorden, je kunt ze een discussie laten voorbereiden over de genomen beslissingen in het verhaal of je kunt halverwege stoppen en de leerlingen zelf een logisch einde laten verzinnen. Op deze manier leeft het verhaal niet alleen bij jou, maar geef je de creativiteit ook door aan je leerlingen.

vriend Lindram juist erg geliefd, maar is hij juist wel te vertrouwen? Agge heeft een oogje op de prachtige Swane, zij is de enige die hem altijd gelooft. De botsingen tussen Agge en zijn vader zorgen ervoor dat hij zich afzondert.'

TABOES DOORBREKEN

Stap 7: Heb je de periode, een locatie, steekwoorden en de personages? Dan is dit het moment om alles uit te werken tot een ruwe versie van je verhaal. Let hierbij niet op spelling, grammaticaregels en woordgebruik, maar schrijf vrij en laat je plezier en passie in het verhaal vloeien. Belangrijk is wel dat je een kop, een middenstuk en een staart maakt en zorgt voor een begrijpelijke plot. Probeer alvast een beetje spanning, geweld en humor in je verhaallijn in te bouwen. Blunders, grappen en taboedoorbrekende zaken doen het altijd goed, maar zijn natuurlijk niet in elk verhaal noodzakelijk.

VAART EN RITME

Stap 8: Veel mensen denken dat een verhaal schrijven hiermee eindigt, maar dat is een groot misverstand. Nu begint het schrijven pas echt. Lees je ruwe versie door en bewerk het. Zorg dat zinnen lekker lopen en in de goede tijd staan. Verwerk lange stukken tot dialogen, voeg een extra personage of gebeurtenis toe in saaie stukken, verbeter spelfouten en lees het minstens vijf keer door. Zorg dat je in het verhaal naar een hoogtepunt werkt en geef het vaart en ritme als een muziekstuk. Dit is ook het moment om het verhaal concreet te maken. Gebruik bijvoeglijke naamwoorden: verander een boom in een torenhoge eik, beschrijf kleuren, geuren en geluiden. Doe het echter niet te uitbundig of als opsomming. Een deel van je verhaal kan zijn: *'Om hem heen klonk het gekletter van*

metaal op metaal, en de aanblik van de verminkte lijken deed Agge zijn maaginhoud omhoogkomen. Opeens voelde hij een stekende pijn in zijn rug en toen hij zich omdraaide, greep een Romeinse soldaat hem vast. Agge rook de muffe geur van zweet en een adem die riekt naar drank.'

VREEMDE REISGENOOT

Stap 9: Leg het verhaal even weg, maar denk er over na op vrije momenten. Loopt het verhaal goed af? Kun je misschien nog een vreemde reisgenoot toevoegen, een antiheld die een heel gekke karaktereigenschap heeft? Misschien weet je nog een manier om het verhaal iets minder abstract te maken. Vermijd stukken als: *'De veteranen gingen in formatie.'* Schrijf liever: *'De generaal riep een bevel naar zijn sterkste en meest doorgewinterde krijgers. Honderden mannen gingen schouder aan schouder staan, ze verscholen zich achter hun schilden en leken bereid zich in deze uitzichtloze strijd te verdedigen tot de dood.'*

WERKT HET?

Stap 10: Na een paar dagen kijk je het verhaal nog eens door en maak je het af. Nu staat het op papier, maar werkt het ook voor de klas? Bij deze laatste stap kun je dat uitproberen, lees het verhaal eens voor aan leerlingen. Je kunt er ook voor kiezen het verhaal te vertellen, want waarschijnlijk ken je het al uit je hoofd. Zowel bij vertellen als voorlezen is het belangrijk je in te leven in je personage. De emotie, de stem en de houding kunnen aangedikt worden. Je kunt er als het ware een kleine voorstelling van maken. Let wel op: een verhaal schrijven is een andere vaardigheid dan voordragen; misschien schrijven wij een volgende keer over tips voor deze kunst van het vertellen... ■